

Nr 342.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till utlandssvenskarnas förening; given Stockholms slott den 8 oktober 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 oktober 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om bidrag av statsmedel till *utlandssvenskarnas förening* samt anför.

Organisationer till stöd åt utlandssvenskarna.

För att i olika avseenden stödja och bistå svenskar i utlandet samt stärka sambandet mellan utlandssvenskarna och hemlandet har inom Sverige bildats ett flertal organisationer och sammanslutningar. Bland dessa märkas

Bihang till riksdagens protokoll 1943. 1 saml. Nr 342.

särskilt riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet med säte i Göteborg samt institutet för svensk utlandstjänst och utlandssvenskarnas förening, vilkas centrala organisation är förlagd till Stockholm.

Av nämnda organisationer är *riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet*, bildad år 1908 på initiativ av framlidne professorn Vilhelm Lundström, den äldsta. Föreningens ändamål är att stödja arbetet för bevarande och återväckande av svenskt språk och svensk odling hos svenskar och svenskättlingar i utlandet, att utveckla samkänslan mellan moderlandet och dem samt mellan dessa senare inbördes, att samla och förvara vittnesbörd om svenskars liv och gärning i främmande land, att vårda och hugfästa svenska minnen i utlandet samt att verka för kännedomen i utlandet om svenskt språk och svensk odling.

För tillgodoseendet av sina nationellt-kulturella syften bland svenskar och svenskättlingar har riksföreningen bland annat upprätthållit kontakt med utlandssvenska föreningar samt förmedlat utsändning av böcker och periodiska skrifter. Föreningen har vidare, såväl ekonomiskt som med råd och anvisningar, understött skolor för utlandssvenska barn på olika håll i världen och har därjämte ägnat sig åt att bereda fattiga utlandssvenska barn tillfälle till ferievistelse i Sverige. Därjämte har föreningen befrämjat undervisning i svenska språket vid utländska realskole- och gymnasieliknande läroanstalter. Vidare bör här nämnas riksföreningens under åtskilliga år bedrivna arbete för understödandet av lektorat i svenska språket vid utländska universitet. Föreningens syftemål är sålunda väsentligen av kulturell art. Emellertid har föreningen vid sidan av sina nyss berörda kulturella strävanden sökt tjänstgöra som en allmän rådfrågningsbyrå för utlandssvenskar och förmedlat upplysningar åt dessa i rättsliga, ekonomiska och sociala frågor av olika slag. Föreningen utger härjämte en tidskrift, benämnd *Allsvensk samling*. Kungl. Maj:t har fastställt stadgar för föreningen.

Institutet för svensk utlandstjänst grundades år 1927 med ekonomiskt understöd från vissa stiftelser och företag samt enskilda personer. Institutet, vars stadgar äro fastställda av Kungl. Maj:t, har till ändamål att — utan bedrivande av propaganda vare sig för eller mot emigration eller immigration — meddela sakliga upplysningar till tjänst, dels för svenskar, som ha för avsikt att utvandra, dels för utlandssvenskar som ha för avsikt att återflytta till hemlandet. För detta ändamål införskaffar och sammanställer institutet samt tillhandahåller vid förfrågan erforderligt upplysningsmaterial rörande förhållandena på arbetsmarknaden i skilda länder. Där fråga är om kvalificerade befattningar lämnar institutet i den omfattning så prövas lämpligt sin medverkan vid svenskars anställande i utlandet samt vid utlandssvenskars anställande i hemlandet.

Utlandssvenskarnas förening bildades år 1938. Föreningen har till ändamål att upprätthålla kontakten med i utlandet bosatta svenskar samt att tillvarata och främja deras intressen i Sverige och arbeta för skapandet av allmän förståelse i hemlandet för utlandssvenskarnas betydelse vid hävdandet av Sveriges anseende och befordrandet av dess ekonomiska intressen

i utlandet. Vidare har föreningen i samarbete med svenska institutioner och organisationer i utlandet eller hemlandet varit hemvändande eller redan hemkomna utlandssvenskar behjälplig att erhålla lämplig sysselsättning, så att deras i utlandet vunna erfarenheter komma landet och dem själva till godo.

Föreningen har härjämte velat erbjuda utlandssvenskar, oavsett medlemskap, upplysningar och råd i praktiska spørsmål och angelägenheter av skilda slag, såsom dispens-, medborgarskaps-, värnplikts-, pensions- och legitimationsfrågor m. m. Föreningen har vidare i viss utsträckning kunnat bereda möjligheter till skolgång och inackordering åt utlandssvenska barn.

Slutligen bedriver föreningen en direkt understödsverksamhet till förmån för hemvändande utlandssvenskar, vilken avser att ekonomiskt bistå de hemkomna under den första tiden, till dess de själva kunnat anskaffa eller genom föreningens förmedling erhålla lämpligt arbete. Jämväl utlandssvenskarnas förening utger en tidskrift kallad *Utlandssvenskarna*.

Samtliga berörda föreningar hava för sin verksamhet erhållit ekonomiskt stöd av staten. Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet erhöi sålunda år 1926 ett bidrag av lotterimedel å 228,000 kronor. Föreningen åtnjuter dessutom förmånen av tjänstebrevsrätt. Institutet för svensk utlandstjänst har erhållit statsanslag åren 1930—1939. Under åren 1937—1939 utgick från ett under femte huvudtiteln uppfört anslag till bidrag till upplysningsverksamhet i emigrationsfrågor statsbidrag med 10,000 kronor per år. Utlandssvenskarnas förening har under åren 1938—1940 samt år 1942 beviljats bidrag av lotterimedel med respektive 10,000, 22,000, 20,000 och 23,000 kronor. Av sistnämnda belopp äro 2,000 kronor avsedda såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den av föreningen numera ombänderhavda skötseln av institutets för svensk utlandstjänst verksamhet. Föreningen har härjämte från ett under femte huvudtiteln uppfört anslag till bidrag till utlandssvenskarnas förening såsom bidrag till sin hjälpverksamhet till förmån för utlandssvenskar, vilka såsom flyktingar återvänt till Sverige, för budgetåren 1939/40, 1940/41 och 1942/43 erhållit statsanslag å respektive 50,000, 50,000 och 25,000 kronor. För innevarande budgetår har riksdagen anvisat ett anslag av 50,000 kronor såsom bidrag till motsvarande hjälpverksamhet m. m.

Förslag av socialstyrelsen.

I skrivelse den 25 maj 1938 anhöll riksdagen, i anledning av en inom andra kammaren av herr E. Nylander väckt motion (nr 1) samt under åberopande av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 6 och första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, om skyndsamt allsidig utredning om utlandssvenskarnas rättigheter och skyldigheter i syfte att fastare knyta banden mellan dem och hemlandet samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte med ledning av utredningen framlägga förslag till riksdagen.

Kungl. Maj:t förordnade den 8 juli 1938, att riksdagens skrivelse skulle

överlämnas till socialvårdskommittén, vilken emellertid den 19 oktober 1938 anhöll att bliva befriad från det erhållna utredningsuppdraget. I skrivelse den 18 november 1938 har Kungl. Maj:t därpå anbefallt socialstyrelsen att verkställa den utredning, varom riksdagen i sin skrivelse gjort framställning, samt att inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Den 30 september 1941 avgav socialstyrelsen utredning om utlandssvenskarna (S. O. U. 1941:36). Socialstyrelsen har häri till behandling upptagit, förutom utlandssvenskarna berörande spørsmål i allmänhet, jämväl frågan om en särskild organisation för utlandssvenskarna. Efter att hava redogjort för den verksamhet bland utlandssvenskarna, som bedrivs av förutnämnda tre organisationer framhåller socialstyrelsen, att för närvarande en organisatorisk splittring, å förevarande område vore för handen, vars olägenheter syntes vara obestridliga. Styrelsen anför härom i huvudsak följande.

Ifrågavarande organisationer ha oundvikligen och i ökad omfattning kommit att utsträcka sin verksamhet på varandras arbetsområden, vilket icke blir förmånligt och lämpligt med hänsyn till arbetets effektivitet. Denna rivalitet i fråga om arbetsuppgifterna är förenad med rivalitet i fråga om värvandet av medlemmar och utverkandet av bidrag från olika håll. Bland svenskar såväl i hemlandet som i utlandet torde det också vara synnerligen vanligt, att institutet för svensk utlandstjänst och utlandssvenskarnas förening förväxlas. Man räknar där överhuvud icke med eventualiteten av att konkurrerande organisationer förefinnas på området.

Det här föreliggande organisationsproblemet har synts styrelsen kunna lösas på endera av två vägar: antingen genom en klar gränsdragning mellan de tre organisationernas olika uppgifter eller genom deras sammanslagning till en enda organisation, vilken i sig upptog och förenade deras skilda verksamhetsgrenar. Vid ett överbäggande av dessa två möjligheter har sammanslagningensalternativet tett sig som det mest önskvärda.

Genom bildandet av en enhetlig organisation på ifrågavarande områden borde en ökad effektivitet och planmässighet i arbetet kunna ernås. En sådan enhetlig organisation, vilken på en hand samlade de föreliggande arbetsuppgifterna, borde också kunna få en betydande auktoritet såväl i utlandet som i Sverige, om blott vissa nödvändiga förutsättningar bleve uppfyllda. Det skulle härför krävas, att organisationen erhöle en väl kvalificerad ledning och därjämte finge en i någon mån officiell prägel jämte understöd från statens sida. Bättre möjligheter till ekonomiskt stöd från enskilda personer och institutioner kunde då antagas även komma att erbjuda sig. Det torde till sist få räknas som en stor praktisk fördel, att utlandssvenskarna, om en sådan enhetlig organisation komme till stånd, icke skulle behöva stå tveksamma i valet mellan olika instanser vid förfrågningar och hänvändelser i de frågor, vilka angå dem, såsom veterligen ofta har varit fallet med nu rådande ordning, vare sig det har gällt undervisningsfrågor eller frågor om arbetsanställning o. d.

En given förutsättning för bildandet av en enhetlig organisation vore dock, att praktiska garantier därvid skapades för att dess olika arbetsområden alla bleve väl tillgodosedda samt att verksamheten jämväl erhöle en tidsenlig och rationell utformning, något som icke till alla delar kan sägas vara fallet i fråga om de nuvarande organisationernas insatser.

Det borde vidare få förutsättas, att en lämplig samverkan i mån av behov ägde rum med de andra institutioner och anstalter av skilda slag, som äro verksamma på närgränsande arbetsområden.

Socialstyrelsen uppger, att styrelsen för att undersöka de tre berörda organisationernas egen inställning till frågan om en samverkan på ny grundval haft överläggningar med representanter för dessa organisationer. Av organisationerna utsedda kommitterade hade sedermera preliminärt enats om att bilda en gemensam organisation samt godkänt ett förslag till stadgar för denna.

Enligt detta förslag skulle den nya organisationen bland annat hava till uppgift att uppehålla och förnya svenskt kultur- och språkmedvetande hos svenskar och svenskättlingar utanför Sverige, att utanför Sverige sprida kunskap om svenskt språk och svensk odling, att främja utlandssvenskarnas välfärdsintressen i samverkan med svenska myndigheter och institutioner, att i möjligaste mån stödja utlandssvenskarna i deras verksamhet i utlandet och att underlätta strävanden att inordna sig i svenskt samhällsliv för dem som önska återvända till hemlandet, att lämna vederhäftiga och sakliga upplysningar rörande närings- och arbetsförhållanden i främmande land till svenskar, som hava för avsikt att dit förlägga sin verksamhet, ävensom att på andra sätt stödja kvalificerade landsmän, vilka ämna där söka anställning eller vinna vidare utbildning. I spetsen för organisationen skulle ställas en överstyrelse med säte i Göteborg. Överstyrelsens ordförande samt två av dess ledamöter skulle utses av Kungl. Maj:t. Härutöver skulle överstyrelsen bestå av högst sexton och lägst tolv av organisationen valda ledamöter. Överstyrelsen skulle utse två utskott, på vilka i enlighet med vissa i stadgarna angivna bestämmelser och av överstyrelsen utfärdade instruktioner organisationens arbetsuppgifter skulle fördelas. Det ena utskottet skulle ha en byrå i Göteborg och det andra en i Stockholm. Vartdera utskottet skulle under överstyrelsens överinseende komma att självständigt handlägga sina uppgifter inom hela organisations verksamhetsfält. Göteborgsutskottet skulle ägna sig åt sådana mera kulturellt betonade arbetsuppgifter, som hittills ålegat riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, och Stockholmsutskottet skulle få på sin lott sådan praktisk och social hjälp- och informationsverksamhet m. m., som närmast hade omhänderhafts av utlandssvenskarnas förening och institutet för svensk utlandstjänst.

Socialstyrelsen betonar, att det enligt styrelsens mening måste anses vara mycket tillfredsställande, att detta organisationsärende kunnat föras så långt, att bildandet av en enhetlig organisation tedde sig som sannolik. Ett betydande statsunderstöd bleve emellertid ett oundgängligt villkor för organisationens framgångsrika verksamhet. Styrelsen ansåge ett sådant understöd i detta fall vara synnerligen väl på sin plats. Bärande skäl hade motiverat de understöd med statsmedel, som i olika former givits åt de nuvarande tre organisationerna. Ett fortsatt statsunderstöd åt den verksamhet, som hade bedrivits av dessa, tedde sig i så mycket högre grad berättigat, som det kunde förväntas, att de förelagda arbetsuppgifterna skulle kunna tillgodoses på ett väsentligt effektivare sätt genom den enhetliga organisationen än som hade kunnat ske med hittillsvarande organisatoriska splittring på detta område.

Nu föreliggande framställningar om statsbidrag.

I skrivelse den 10 februari 1943 hava riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, utlandssvenskarnas förening och institutet för svensk utlandstjänst anfört i huvudsak följande.

I enlighet med de rekommendationer, vilka framkommit vid sammanträden, som i samband med socialstyrelsens utredning rörande utlandssvenskarna hållits inför chefen för socialstyrelsen, ha vi preliminärt fattat beslut om en sammanslagning för att den av oss bedrivna verksamheten må bedrivas av en enhetlig organisation. Denna sammanslagning har tänkts genomförd så att institutet för svensk utlandstjänst och utlandssvenskarnas förening uppgå i riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, som i samband med sammanslagningen skall antaga namnet *riksföreningen för svenskarna i utlandet*. Den slutliga omorganisationen av de tre institutionerna är beroende på konfirmerande beslut av institutets för svensk utlandstjänst styrelse och av riksföreningens för svenskhetens bevarande i utlandet och utlandssvenskarnas förenings årsmöten.

Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet finansieras huvudsakligen genom inflytande medlemsavgifter (för senast avslutade räkenskapsår 58,175 kronor för 17,249 medlemmar), varjämte beaktansvärda gåvomedel kommit föreningens verksamhet till godo. Sagda förening, som år 1926 erhöll ett understöd av lotterimedel med 228,000 kronor, varav hälften avsågs som bidrag till anskaffande av en fastighet i Göteborg, har därjämte erhållit förmånen av tjänstebrevsrätt. Institutet för svensk utlandstjänst har tidigare finansierats genom statsanslag eller anslag från enskilda stiftelser och företag. Institutets verksamhet ombesörjes sedan den 1 mars 1941 av utlandssvenskarnas förening. Utlandssvenskarnas förenings verksamhet har finansierats genom medlemsavgifter (nuvarande medlemsantal 2,139), genom bidrag från handel och industri och genom anslag av lotterimedel. Planen för omorganisationen förutsätter ett statsanslag för budgetåret 1943/44 å 59,770 kronor. Därtill kommer det belopp, som Kungl. Maj:t redan begärt hos riksdagen för utlandssvenskarnas förenings hjälpverksamhet under samma budgetår, varjämte förutsatts, att den riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet beviljade tjänstebrevsrätten bibehålles.

Föreningarna hänvisa i detta sammanhang till ett vid skrivelsen fogat förslag till budget för riksföreningen för svenskarna i utlandet för arbetsåret 1 juli 1943—30 juni 1944, vilket förslag upptager följande poster.

<i>Inkomster.</i>	
Årsavgifter	kronor 65,000
Hyror	» 9,000
Annonsinkomster efter avdrag av provisioner	» 25,000
Anslag från företag och privatpersoner	» 9,000
Avkastning av kapital	» 13,000
Disponibla gåvomedel, att enligt givarnas bestämmande tagas i anspråk under året	» 8,700
Statsanslag	» 59,770
	Kronor 189,470

Utgifter.

Överstyrelse och sekretariat	kronor 34,840
Finansförvaltning	» 15,450
Tidskriften	» 36,300
Verkställande utskottet i Göteborg	» 51,420
Verkställande utskottet i Stockholm	» 51,460
	<hr/>
	Kronor 189,470

I anslutning till sagda budgetförslag anföres, bland annat, att budgeten uppgjorts under den förutsättningen, att en sammanslagning av de nu på det utlandssvenska området verksamma organisationerna skulle medföra en effektivisering av arbetet och ett bättre tillgodoseende av de önskemål, svenskar och svenskättlingar utanför Sverige hade uppställt och kunde komma att uppställa. Avsikten med den nya organisationen borde vara, att ett organ skapades åt vilket det allmänna kunde överlämna bevakandet av ofrånkomliga uppgifter till förmån för utlandssvenskarna. Då en förhållandevis stor del av arbetet torde komma att bestå av rådgivande verksamhet och av vad som med ett numera vanligt ord kallades »service», måste betydande delar av organisationens utgifter komma att utgöras av ersättning till av denna verksamhet upptagen personal. Den nya organisationen föranledde ej i och för sig anställning av ytterligare personal. Genom lämplig fördelning av de centrala arbetsuppgifterna hade detta kunnat undvikas. Däremot hade det vid sammanslagningen ansetts lämpligt att sätta grundlönerna för personalen så att de någorlunda kunde anses motsvara arbetets art och betydelse. Budgetförslaget upptog liksom i nu gällande lönestat av dyrtiden föranledda tillägg. De hittillsvarande lönerna måste betecknas såsom för låga och icke avpassade efter det allmänna löneläget. Den låga nivån hade möjliggjorts genom vederbörandes osjälviska intresse för saken. Vid sammanslagningen hade eftersträfvats en rationalisering av arbetsformerna, varigenom arbetsuppgifterna kunde på samtidigt billigaste och effektivaste sätt lösas. Man hade varit ytterst angelägen om att undvika att tynga organisationen med för stor administrativ apparat.

Föreningarna påpeka slutligen, att för bestridande av utgifter för understöd åt hemvändande utlandssvenskar, respektive hjälpverksamhet bland av kriget drabbade svenskar i utlandet, feriebarnsverksamhet och studiehjälp särskilt anslag komme att begäras alltefter tidsläget.

Under återopande av det anförda hemställda föreningarna om bidrag av statsmedel med ett belopp av 59,770 kronor till riksföreningens för svenskarna i utlandet verksamhet under tiden 1 juli 1943—30 juni 1944.

Över framställningen hava utlåtanden avgivits av socialstyrelsen samt generalpoststyrelsen.

Socialstyrelsen hänvisar till vad styrelsen beträffande förevarande spörsmål anfört i sitt förutnämnda betänkande angående utlandssvenskarna samt framhåller, att i och med beslutet om en enhetlig organisation för berörda tre föreningar ett betydelsefullt organisationsspörsmål slutligen synes ha nått

en tillfredsställande lösning. Styrelsen erinrar vidare om sitt i förenämnda utredning gjorda uttalande, att ett betydande statsunderstöd bleve ett oundgängligt villkor för organisationens framgångsrika verksamhet. Med hänsyn till omfattningen och betydelsen av organisationens verksamhetsfält anser styrelsen det i framställningen äskade beloppet icke kunna anses oskäligt högt. Styrelsen påpekar, att i detta sammanhang borde beaktas, att den nya enhetliga organisationen kunde förväntas bliva i stånd att tillgodose sina arbetsuppgifter på ett effektivare sätt än vad de tre hittills var för sig arbetande organisationerna förmått. Styrelsen finner det vara synnerligen väl på sin plats, att ett understöd av erforderlig storlek gives åt denna nya organisation på det utlandssvenska arbetsfältet. Styrelsen har i enlighet härmed tillstyrkt framställningen.

Generalpoststyrelsen, som förutsatt, att dess yttrande påkallats närmast i anledning av vad i framställningen anförts angående bibehållandet av den tjänstebrevsrätt, som för närvarande åtnjutes av riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, har i detta spörsmål anført i huvudsak följande.

Såsom framgår av statsverkspropositionen till 1932 års riksdag, sjätte huvudtiteln, punkt 55, och riksdagens skrivelse den 16 mars 1932, nr 6 A, punkt 44, ha statsmakterna i princip anslutit sig till den uppfattningen, att tjänstebrevsrätt endast bör åtnjutas av — förutom ämbetsverk och myndigheter, som äro organ för statsförvaltningen — anstalter och organisationer, som avse allmänna ändamål av den betydelse, att desamma ansetts böra helt tillgodoses av statsmedel. Anstalter och institutioner, som avse allmänna ändamål, vilka befunnits kunna ombesörjas av kommuner eller stiftelser eller enskilda sammanslutningar och föreningar, ha däremot ansetts icke böra åtnjuta sådan rätt, även om statsbidrag för ändamålet utgår i större eller mindre omfattning.

Dessa riktlinjer ha icke kommit att tillämpas annat än vid prövning av nyinkomna framställningar om tjänstebrevsrätt. Någon indragning av tjänstebrevsrätt, som beviljats tidigare, då mindre stränga principer tillämpades, har icke ännu kommit till stånd.

Ett av Kungl. Maj:t givet förståndigande att visa nödig varsamhet vid tjänstebrevsrättens utnyttjande kan knappast sägas ha lett till åsyftat resultat. Härtill kommer att icke statliga institutioners och sammanslutningars tjänstebrevsrätt ofta missbrukas samt att deras funktionärer i allmänhet ha en mycket oklar uppfattning om vad som överhuvudtaget får sändas som tjänsteförsändelse. Riksdagens år 1942 församlade revisorer ha även uttalat, att tjänstebrevsrätten bör förbehållas statliga myndigheter. Enligt generalpoststyrelsens åsikt föreligga därför numera starka skäl att upptaga frågan om indragning av tjänstebrevsrätten för icke statliga institutioner till förnyad omprövning. Detta spörsmål kommer även att framföras av styrelsen i samband med en redogörelse för resultatet av 1939 års tjänstebrevsundersökning, som under den närmaste tiden kommer att avges till Kungl. Maj:t.

Förmånen av tjänstebrevsrätt för en icke statlig institution innebär, att institutionen kommer i åtnjutande av ett indirekt statsanslag, vilket dock ej passerar statsbudgeten och på grund härav icke blir föremål för sådan årlig omprövning, som statsanslag i allmänhet underkastas. Ur såväl principiell som saklig synpunkt måste det dock anses riktigast, att, om och i den mån verksamhet, som bedrivs av en icke statlig institution, finnes böra understödjas med statsmedel, detta sker i form av ett direkt statsanslag.

Den huvudsakliga användning, som riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet har av sin tjänstebrevsrätt, markerar också särskilt tjänstebrevsförmånens karaktär av blott statsanslag. Huvudparten av den post, som avsändes av riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, utgöres nämligen av försändelser till utlandet. Vid den undersökning rörande tjänstebrevsrättens omfattning, som verkställdes under tiden $\frac{1}{2}$ — $\frac{31}{7}$ 1939, uppgick portobeloppet för inrikes försändelser från riksföreningen till 4,747 kronor, medan portot för tjänsteförsändelser till utlandet utgjorde 8,007 kronor. Tjänsteförsändelser till utlandet skola enligt gällande bestämmelser frankeras på samma sätt som försändelser från enskild avsändare. Dessa försändelser måste sålunda taxeras och frankeras var för sig i motsats till de inrikes tjänsteförsändelserna. För frankeringen av försändelserna till utlandet använder sig riksföreningen av frankostämplingsmaskin. Icke heller ur praktisk synpunkt innebär därför tjänstebrevsrätten någon fördel. Denna maskin torde utan väsentlig arbetsökning kunna användas även för den mindre del av posten, som de inrikes försändelserna utgöra.

Därest den nybildade riksföreningen för svenskarna i utlandet anses böra beredas ett statsunderstöd, som innefattar värdet av den tjänstebrevsrätt, vilken för närvarande tillkommer riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, synes detta böra ske i form av en förhöjning av det ifrågasatta direkta statsanslaget.

Såsom förut meddelats uppgick portobeloppet för av sistnämnda förening under tiden $\frac{1}{2}$ — $\frac{31}{7}$ 1939 avsända tjänsteförsändelser till 12,754 kronor. Då föreningens post under andra halvåret synes vara avsevärt större än under första, torde portobeloppet för helt år kunna beräknas till närmare 30,000 kronor. Vid den åren 1927—1928 företagna undersökningen rörande tjänstebrevsrättens omfattning uppgick portobeloppet för helt år till 29,232 kronor, varav 10,414 kronor för inrikes försändelser och 18,818 kronor för försändelser till utlandet. Portot för tiden $\frac{1}{2}$ — $\frac{31}{7}$ 1927 uppgick till 11,968 kronor.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har generalpoststyrelsen avstyrkt den föreliggande framställningen, i vad den avser ett bibehållande av den tjänstebrevsrätt, som åtnjutes av riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, efter det föreningen uppgått i riksföreningen för svenskarna i utlandet, samt föreslagit, att i förekommande fall statsanslaget till sistnämnda förening i stället ökas med ett belopp, som skäligen kan anses motsvara värdet av ifrågavarande förmån.

Sedermera har *utlandssvenskarnas förening* i skrivelse den 28 augusti 1943 anhållit, att, därest den av föreningen samt riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet och institutet för svensk utlandstjänst den 10 februari 1943 gjorda framställningen ej skulle komma att bifallas, föreningen måtte beviljas ett anslag av 30,000 kronor såsom bidrag till bestridandet av föreningens administrationskostnader under tiden 1 juli 1943—30 juni 1944. Föreningen har härvid till en början uppgivit, att föreningens sannolika administrationskostnader under nämnda tid av föreningen beräknades till 53,500 kronor enligt följande uppställning.

Löner, inberäknat dyrtidstillägg	kronor	35,425
Hyra, lyse, städning m. m.	»	5,300
Skrivmaterial, porto, telefon m. m.	»	5,300

Diverse administrationskostnader	kronor	3,600
Värvnings- och propagandakostnader	»	2,200
Representation i Göteborg och Malmö	»	1,200
Oförutsedda utgifter	»	475
		<hr/>
	Summa kronor	53,500

Föreningens inkomster under ifrågavarande tid har föreningen uppskattat till cirka 25,000 kronor utgörande medlemsavgifter samt bidrag från näringslivet. Det för täckande av föreningens förenämnda omkostnader ytterligare erforderliga beloppet skulle sålunda uppgå till inemot 30,000 kronor. Föreningen omnämner i detta sammanhang, att föreningen syntes ha utsikter att erhålla visst bidrag från Oscar Ekmans stiftelse för immigrationens främjande och motverkande av emigrationen. Föreningen framhåller emellertid, att, även om föreningen för innevarande verksamhetsår skulle erhålla ett sådant bidrag till sin verksamhet, föreningen i första hand måste med härigenom eventuellt inflytande medel ersätta den del av föreningens fond för ständiga medlemsavgifter, som under det senast tilländalupna verksamhetsåret använts för administrationskostnader. Emedan föreningen under det senaste året icke åtnjutit statsanslag såsom bidrag för sina administrationskostnader och samtidigt verksamheten på grund av tidsförhållandena erhållit en än större omfattning, hade en stor del av nämnda fond måst tagas i anspråk. Det vore av vikt för säkrandet av föreningens fortsatta verksamhet, att denna fond åter bleve täckt. Den avsåge nämligen i första hand att utgöra en säkerhetsreserv, från vilken under normala förhållanden endast upplupna räntor och eventuella avskrivningar borde tagas i anspråk för föreningens verksamhet.

Föreningen påpekar vidare, att de av föreningen angivna utgifterna upptagits med i förhållande till de omfattande arbetsuppgifterna synnerligen knappt beräknade belopp. Med hänsyn till att de nuvarande speciella förhållandena kunde medföra behov av ökad arbetskraft, kunde viss del av de medel, som möjligen inflöte utöver de i budgeten upptagna, behöva tagas i anspråk härför. Därest emellertid anslag även i fortsättningen kunde beräknas från nämnda stiftelse och i betraktande av att föreningens inkomster av medlemsavgifter ej oväsentligt torde komma att successivt ökas, såvida föreningens organisation finge utvecklas fritt och utan de hämningar, som de senaste åren försakats av olika omständigheter, vore det anledning antaga, att föreningens behov av statsanslag komme att minska.

I detta sammanhang framhåller föreningen, att föreningen utöver den löpande sociala hjälpverksamhet, som av föreningen utövades med för ändamålet särskilt beviljat statsbidrag, åtagit sig att sörja för grupper av svenska medborgare, vilka av olika anledningar nödgats återvända till Sverige, genom att lämna dem understöd, bistå dem med anskaffande av förnödenheter av olika slag samt ordna med arbetsanställning.

Föreningen anför slutligen, att föreningen redan från början inriktat sin verksamhet på att genom praktiska åtgärder under effektiva och ändamåls-

enliga former gagna den svenska folkstammens utposter i främmande länder, vare sig dessa vore den svenska industrins och handelns representanter, den enskilda företagsamhetens målsmän eller anställda i annans tjänst. Föreningen ansåge det även vara till landets gagn med tanke på den tid, som förestode, och den omställning till fredsförhållanden, som en gång måste komma, att svenska landsmäns berättigade intressen i största möjliga grad tillvaratoges och att de erhöle det stöd och den uppmuntran deras hemland kunde skänka dem. Föreningens verksamhet bidroge även till tillgodo-seendet av de önskemål, som under senare tid kommit till uttryck, nämligen att utveckla Sveriges förbindelser med transoceaniska länder och stärka kontakten med den stora svenska folkgrupp, som levde utanför Sverige. Föreningen hade 67 ombud inom och utom Europa, vilka verkade i enlighet med föreningens allmänna grundlinjer, och nya ombud tillkomme successivt.

Härjämte kan nämnas, att *riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet* den 2 september 1943 inkommit med en skrivelse, vari föreningen lämnat en detaljerad redogörelse för föreningens verksamhet.

Departementschefen.

Den verksamhet till förmån för utomlands boende svenskar och svensk-ättlingar, som, huvudsakligen med hjälp av frivilliga bidrag, bedrivs av riks-föreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, institutet för svensk utlands-tjänst och utlandssvenskarnas förening, är värd allt erkännande. Verksamheten fyller viktiga uppgifter i såväl kulturellt som socialt hänseende. Genom de ombud för organisationerna, som finnas i skilda delar av världen, torde organisationerna vara i stånd att betjäna utlandssvenskarna praktiskt taget var dessa än befinna sig. Ej minst under nuvarande förhållanden, då de ordinarie förbindelserna ofta äro helt avbrutna, torde organisationernas strävan att stärka sambandet mellan utlandssvenskarna och hemlandet vara av stor betydelse.

Emellertid torde den omständigheten att berörda verksamhet bedrivs av tre olika organisationer med delvis sammanfallande uppgifter vara ägnad att i viss mån motverka verksamhetens syftemål, bland annat därigenom att ovisshet kan råda rörande vilken organisation man i olika frågor bör vända sig till. För undanröjande av nämnda olägenheter har socialstyrelsen i sin förutnämnda utredning rörande utlandssvenskarna framlagt förslag om sammanslagning av de tre ifrågavarande organisationerna till en förening, vilken skulle benämnas riks-föreningen för svenskarna i utlandet. Organisationerna själva hava jämväl enats om en sammanslagning och upprättat en preliminär överenskommelse härom. Enligt denna skulle den nya organisationen arbeta på två avdelningar eller utskott, ett i Stockholm, som huvudsakligen skulle ägna sig åt de praktiskt och socialt betonade uppgifter, som nu handhavas av utlandssvenskarnas förening och institutet för svensk utlandstjänst, samt ett i Göteborg, som på sin lott skulle få de mera kulturellt inriktade arbets-uppgifter, som hittills ålegat riks-föreningen för svenskhetens bevarande i

utlandet. Genomförandet av sammanslagningen förutsatte att riksföreningen för svenskarna i utlandet beviljades statsbidrag till sin verksamhet, vilket för budgetåret 1943/44 beräknades till omkring 60,000 kronor. Härjämte har förutsatts att föreningen skulle komma i åtnjutande av tjänstebrevsrätt.

Enligt det förslag till lösning av berörda organisationsspörsmål, som framlagts av socialstyrelsen, skulle en viss samordning av arbetet till förmån för utlandssvenskarna, åstadkommas. Emellertid torde de fördelar, som därigenom skulle vinnas, ej vara av den storleksordning att jag för närvarande anser mig kunna tillstyrka, att statsmakterna anslå de medel, som synas erforderliga för att sammanslagningen skall komma till stånd. De olägenheter, som förekomsten av skilda organisationer medför, synas för övrigt i hög grad kunna elimineras genom att en klar gränsdragning verkställs mellan de uppgifter, som böra tillkomma å ena sidan riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet samt å andra sidan de redan nu samverkande organisationerna institutet för svensk utlandstjänst och utlandssvenskarnas förening.

Utlandssvenskarnas förening har, såsom nämnts, i skrivelse den 28 augusti 1943 hemställt, att, därest den planerade nya föreningen ej skulle komma i åtnjutande av statsbidrag — för vilket fall denna ej torde komma till stånd — föreningen måtte tilldelas statsanslag å 30,000 kronor såsom bidrag till föreningens administrationskostnader. Rådande förhållanden ha gjort att föreningen, som huvudsakligen inriktar sig på att socialt och ekonomiskt bistå i utlandet bosatta svenskar, fått en allt större uppgift att fylla. Såsom bidrag till sin hjälpverksamhet har föreningen som tidigare nämnts erhållit statsbidrag, för innevarande budgetår 50,000 kronor. Jag vill vidare erinra om, att föreningen åtagit sig att emottaga svenska medborgare, som i anledning av bombangrepp mot tyska städer återvända till hemlandet, samt att föreningen för bestridande av hjälpverksamhet till förmån för dessa svenskar erhållit bidrag med 40,000 kronor, vilket utgått från anslaget till oförutsedda utgifter. Föreningens ökade uppgifter ha emellertid även fört med sig en stegring av föreningens administrationskostnader. Föreningen har tidigare erhållit bidrag av lotterimedel för täckande av sina administrationskostnader. År 1942 beviljades sålunda dylikt bidrag med 23,000 kronor. Under innevarande år har föreningen ej ansett sig böra göra någon ansökan om lotterimedel, enär man räknat med att den överenskomna sammanslagningen skulle komma till stånd och den nybildade föreningen erhålla statsanslag. Av de av föreningen lämnade uppgifterna framgår, att föreningens inkomster ej förslå till täckande av föreningens nuvarande administrationskostnader, utan har föreningens fond för ständiga medlemsavgifter måst tagas i anspråk. Enligt vad jag inhämtat har av sagda fond, med en tidigare behållning av 52,000 kronor, 29,000 kronor redan förbrukats, därav 24,000 kronor under verksamhetsåret 1942—43. Därest föreningen skulle nödgas taga i anspråk medel ur fonden i samma utsträckning, som måst ske under sista verksamhetsåret, skulle fonden inom kort vara förbrukad och föreningen se sig nödsakad att högst väsentligt inskränka sin verksamhet. Med hänsyn

till betydelsen av föreningens verksamhet speciellt under nuvarande förhållanden skulle detta vara synnerligen olyckligt. Härtill kommer att en sådan utveckling otvivelaktigt skulle medföra ökat arbete för de myndigheter, som närmast skulle övertaga föreningens arbete till förmån för utlandssvenskarna. På grund av anförda förhållanden finner jag starka skäl tala för att utlandssvenskarnas förening erhåller bidrag av statsmedel till bestridande av sina administrationskostnader under innevarande verksamhetsår. Emot det av föreningen begärda beloppet synes intet vara att erinra.

Jag anser mig alltså böra tillstyrka, att föreningen beviljas bidrag med 30,000 kronor att anvisas å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44.

Undet åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utlandssvenskarnas förening* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett
anslag av ..... kronor 30,000

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Sten-Eric Heinrici.
